

Asia: VN/16546/2022

Itäisen Suomen elinvoimaa vahvistavien toimenpiteiden selvittäminen

Näkemykset itäisen Suomen elinvoimasta

1. Mitkä ovat merkittävimmät muutokset toimintaympäristössäsi sodan alkamisen jälkeen? (mikäli mahdollista perustele esim. tilastotiedoin ja tutkimusten valossa)

Ukrainan sodan vaikutukset Pohjois-Karjalan toimintaympäristössä ovat elinkeinoelämän, työllisyyden, vapaa-ajan toimintojen ja muiden elämäntilanteiden osalta erittäin suuret, syväiset ja todennäköisesti pitkäkestoiset. Venäjän osuus Pohjois-Karjalan viennistä oli vuoden 2021 tietojen perusteella reilut 130 miljoona euroa. Tämä on lähes kymmenen prosenttia vientivetoisen maakunnan viennin arvosta eli lähes kaksinkertainen muuhun Suomeen verrattuna.

Venäjän viennistä reilut 70 % on ollut metalliteollisuuden koneita ja laitteita. Kymmenen suurinta viejää on vastannut 70 - 80 %:sta viennistä. Lisäksi alueella on merkittävässä määrin alihankintayrityksiä, joiden tuotteita on käytetty valmistettaessa muissa maakunnissa Venäjälle vietyjä koneita ja laitteita. Venäjän viennin arvo on tarkoittanut jopa 1 300 työpaikkaa ELY-keskusalueella, jonka työttömyysaste oli myönteisestä kehityksestä huolimatta toukokuussa 2022 Suomen korkein eli 11,9 %. Ukrainan tilanne ei ole vielä juuri vaikuttanut työllisyystilanteeseen, mutta kielteisiä tilanteita jatkuessa se tulee vaikuttamaan työllisyyteen kielteisesti.

Venäjältä tuonnin supistuminen, loppuminen tai niiden uhka vaikuttavat erityisesti metsäteollisuuden, mutta myös voimalaitosten ja lannoitevalmistajien raaka-ainehuoltoon. Kuitupuuta siirtyy kuiduttavan teollisuuden raaka-aineesta polttoon. Lannoitevalmistajilla on uhka jäädä kokonaan ilman raaka-aineita.

Koronapandemian aikana alkanut teknologiateollisuuden komponenttipula on pahentunut. Kustannusten nousu ja logistiikkaongelmat ovat kärjistyneet koskien lähes kaikkia keskeisiä toimialoja ja erityisesti metalliteollisuutta, kone- ja laitevalmistusta ja maataloutta. Saimaan kanavan käytön loppuminen on merkittävin logistiikkaa vaikeuttanut muutos.

Liikenne on ollut vaikeuksissa jo koronapandemian jäljiltä Joensuun lentoyhteyksien heikentyessä ja välillä poistuessa kokonaan. Raideliikenteessä on haasteita niin sen tason kuin sinänsä tärkeiden, mutta vielä riittämättömien, Karjalan radan korjausten vuoksi. Henkilöautoliikenne on kallistunut aiheuttaen kannattavuusongelmien lisäksi hyvinvointihaasteita harvaan asutun alueen yksityisille kansalaisille. Niiralan rajanylityspaikan liikenne on romahtanut ja suunnitellut investoinnit menneet jäihin.

EU:n Interreg -ulkorajayhteistyöohjelmia ei alkaneella ohjelmakaudella. Alkujaan pääosin raja-alueille kohdennettu rahoitus siirretään muihin ohjelmiin, joiden toteuttamisaluetta Pohjois-Karjala ei kuitenkaan ole. Ukrainan sodasta aiheutuvat haitat kohdistuvat Pohjois-Karjalan alueelle, mutta osa alueelle tarkoitettusta kehittämisrahoituksesta meneekin muualle.

2. Mistä löytyvät itäisen Suomen uudet elinvoiman lähteet?

Itäisen Suomen uudet elinvoiman lähteet löytyvät:

1. Merkittävistä yritysten investoinneista
2. Saavutettavuuden ja logistiikkaratkaisujen merkittävästä parantamisesta
3. Kestävistä energiaratkaisuista myös tuulivoima mahdollistaen.

3. Esittele kolme vaikuttavinta ratkaisua perusteluineen itäisen Suomen elinvoiman lisäämiseksi

1. Pohjois-Karjalassa vireillä tai tiedossa olevien merkittävien (yli kymmenen miljoonaa euroa) yritysten investointihankkeiden toteutumisen mahdollistaminen julkisen rahoituksen tukemana

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi 10.6.2022 (neuvotteleva virkamies Sirpa Hautalan sähköpostiviesti) ELY-keskuksilta tietoa vireillä tai keskustelussa olevista sekä tiedossa olevista muista merkittävistä yritysten investointihankkeista alueellaan. Merkittävällä investointihankkeella tarkoitetaan kokonaiskustannuksiltaan vähintään kymmenen miljoonan euron investointeja.

Kyselyssä tarkoitettuja merkittäviä investointeja on Pohjois-Karjalassa (vastaus 22.6.2022, rahoituspäällikkö Pekka Pelkonen, Etelä-Savon ELY-keskus) 11 kpl investointien yhteissumman ollessa arviolta noin 400 miljoonaa euroa. Useimmat yksittäiset hankkeet ovat liikesalaisuuden piirissä.

Näiden, jo vireillä tai vähintään tiedossa olevien, merkittävien yritysinvestointien toteutuminen on nopea ja vaikuttava ratkaisu Pohjois-Karjalan ja koko itäisen Suomen elinvoiman lisäämiseksi. Mikäli nykyiset rahoitusvälineet eivät ole käytettävissä, tulee rahoitusvälineitä ja niitä säätelevää lainsäädäntöä muuttaa siten, että merkittävä osaa investoinneista voidaan vauhdittaa myös julkisella rahoituksella.

2. Raideliikenteen investoinnit ja lentoliikenteen varmistaminen

Pohjois-Karjalan ja koko itäisen Suomen elinvoiman kannalta logistiikan ja saavutettavuuden merkittävä parantaminen on perustavaa laatua oleva ja ratkaiseva asia. Ukrainan sodan seurauksena tavaraliikenne siirtyy paljolti riskien vuoksi käyttökelvottomaksi muuttuneelta Saimaan kanavalta itäisen Suomen ja satamien välille. Lisäksi Venäjältä Suomeen tulleet raaka-ainevirrat muuttuvat merkittävässä määrin maan sisäisiksi.

Karjalan radan tason ja nopeuden parantaminen palvelee Itä-Suomen elinkeinotoiminnan kilpailukykyä, alueen vetovoimaisuutta ja liikenteen siirtymistä vähähiiliseksi.

Yksityiskohtaisempien toimenpiteiden osalta viittamme Pohjois-Karjalan maakuntaliiton lausuntoon (29.6.2022) tukien niitä.

3. Tuulivoiman esteiden purkaminen Itä-Suomessa

Puolustusvoimien aluevalvonnan ylläpitämiseksi turvallisuuspoliittisista syistä Itä-Suomeen ei ole pystytty rakentamaan tuulivoimaloita. Pohjois-Karjalassa ei ole yhtään tuulivoimapuistoa. Energian tuonti Venäjältä on tyrehtynyt ja sähkön tarve on kasvava.

Aluevalvonnan ja erityisesti tutkajärjestelmän kehittämiseen ja uudistamiseen on investoitava siten, että tuulivoiman rakentaminen myös itärajan maakuntiin on mahdollista. Lisäksi Fingridin kantaverkon itäinen linja on suunniteltava ja toteutettava mahdollisimman nopeasti. Mikäli näin ei tehdä, Itä-Suomi joutuu entistä eriarvoisempaan asemaan suhteessa muuhun osaan maata.

Niiranen Ari
Pohjois-Karjalan ELY